

OD REDAKTORA NAUKOWEGO

Dzięki uprzejmości Redakcji kolejny z monotematycznych numerów „Roczników Nauk Społecznych”, trafiający właśnie do rąk Czytelnika, gości na swych łamach pokłosie XXXI Dni Praw Człowieka, zatytułowanych *Prawa człowieka w perspektywie socjologicznej* (12-13 grudnia 2013), które jak co roku zorganizowane zostały w Instytucie Socjologii KUL przez Katedrę Socjologii Prawa i Praw Człowieka¹, tym razem pod patronatem honorowym prof. Grażyny Skańskiej, przewodniczącej Polskiego Towarzystwa Socjologicznego². Dni odbyły się w roku dwudziestej rocznicy śmierci ich inicjatora – prof. Hanny Waśkiewicz (1919-1993), stąd też zostały one, jak i niniejszy zbiór, zadedykowane jej pamięci.

Jednak nie względy jubileuszowe, ale czysto merytoryczne sprawiły, że zbiór nasz otwiera tekst Hanny Waśkiewicz właśnie. Jest to tłumaczenie referatu, wygłoszonego przez nią w 1986 r. na międzynarodowej konferencji socjologiczno-prawnej na temat praw i obowiązków, w którym Pani Profesor – jako pierwsza w polskiej, i zapewne jedna z pierwszych w światowej literaturze naukowej – sformułowała i uzasadniła postulat socjologicznych badań nad prawami człowieka³. Badania takie, jeśli nie liczyć publikacji Jacka Kurczewskiego⁴, podjęto w naszym kraju szerzej dopiero w latach dziewięćdziesiątych XX wieku, niedługo po tym, gdy w ramach kongresu

---

¹ Od 2014 r. – po połączeniu z Katedrą Socjologii Moralności – Katedra Socjologii Prawa i Moralności.

² Zob. http://www.kul.pl/files/956/aktualnosci/XXXI_Dni_Praw_Czlowieka_-_zaproszenie_zdj.pdf

³ H. WAŚKIEWICZ, *Some Remarks on the Necessity of Sociological Study of Some Aspects of the Human Rights Problems*, w: J. KURCZEWSKI (red.), *Niedzica Castle Papers on Rights and Duties*, Warsaw: University of Warsaw, Institute of Social Prevention and Resocialisation, Sociology of Custom and Law Unit 1987, s. 36-45.

⁴ J. KURCZEWSKI, *On measurement of subjective rights*, w: A. KOJDER, J. KURCZEWSKI, J. LICKI (ed.), *The Polish Sociology of Law Newsletter*, Warsaw: Polish Sociological Association. Section on the Sociology of Law 1978, s. 51-56. To właśnie kierowany przez J. Kurczewskiego Zakład Socjologii Obyczajów i Prawa ISNS UW zorganizował wspomnianą konferencję.

socjologii prawa, odbywającego się dla uczczenia 900-lecia Uniwersytetu Bolońskiego, odbyły się dwie sesje poświęcone socjologii praw człowieka, w ramach których obok J. Kurczewskiego ważną rolę odegrał zwłaszcza Adam Podgórecki, wprost posługujący się terminem „socjologia praw człowieka”⁵. Oprócz wyżej wymienionych i innych opracowań obu wspomnianych socjologów, jako przykłady polskich publikacji socjologicznych w zakresie praw człowieka, czy uprawnień w ogóle, wymienić można prace socjologów prawa: Marii Boruckiej-Arctowej i Anny Turskiej oraz ich zespołów⁶, Jerzego Kwaśniewskiego⁷, Iwony Jakubowskiej-Branickiej⁸, Jolanty Arcimowicz⁹, Katarzyny Dzieniszewskiej-Naroskiej¹⁰ czy Błażeja Kmiecika¹¹.

Literatura światowa w tym względzie, głównie anglojęzyczna, jest już bardzo pokaźna, a jej przedmiotem jest także trwająca przez dziesięciolecia obojętność czy wręcz niechęć socjologów do kwestii praw człowieka¹², jak również mająca miejsce w ostatnich latach fascynacja niektórych spośród nich tymi prawami¹³. Perspektywie socjologicznej poświęcane są

---

⁵ A. PODGÓRECKI, *Toward a Sociology of Human Rights*, w: V. FERRARI (red.), *Laws and Rights. Proceedings of the International Congress of Sociology of Law for the Ninth Centenary of The University of Bologna (May 30 – June 3, 1988)*, Milano: Dott. A. Giuffré Editore 1991, s. 417-432, włączony do jego *A Sociological Theory of Law*, Milano: Dott. A. Giuffré Editore 1991 (wersja polska: *Socjologiczna teoria prawa*, tłum. Ł.M. Kwaśniewska i R. Smogór, Warszawa: Interart 1998).

⁶ M. BORUCKA-ARCTOWA, *Postawy wobec praw i wolności obywatelskich oraz socjalnych w starych i nowych demokracjach*, w: *Prawo i ład społeczny. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Annie Turskiej*, Warszawa: Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, Katedra Socjologii Prawa 2000, s. 222-244; M. BORUCKA-ARCTOWA, Ch. KOURILSKY (red.), *Socjalizacja prawna*, Warszawa: Scholar 1993; A. TURSKA (red.), *Prawo i wykluczenie. Studium empiryczne*, Warszawa: CH Beck 2010.

⁷ *Prawa człowieka w świadomości społecznej*, w: *Prawo i ład społeczny*, s. 201-221.

⁸ *Prawa człowieka. Tolerancja i jej granice*, Warszawa: Uniwersytet Warszawski Instytut Stosowanych Nauk Społecznych 2002.

⁹ *Rzecznik Praw Obywatelskich. Aktor sceny publicznej*, Warszawa: TRIO 2003.

¹⁰ *Prawa i wolności obywatelskie w poczuciu prawnym mieszkańców małego miasta*, w: *Prace ISNS*, nr 2: *Socjologia prawa*, red. J. Kurczewski, Warszawa: ISNS UW 1999, s. 552-579.

¹¹ *Prawa pacjenta i ich ochrona. Studium socjologiczne*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2015.

¹² B.S. TURNER, *Sociology of Human Rights*, w: D. SHELTON (ed.), *The Oxford Handbook of International Human Rights Law*, Oxford: Oxford University Press 2013, s. 82-103.

¹³ S.R. ANLEU, *Sociologists Confront Human Rights*, „Journal of Sociology” 1999, nr 2, s. 198-212. Niekiedy formułują oni tezę, że socjologia „jest oczywiście centralna dla badania, rozumienia, negocjowania i, w końcu, osiągnięcia praw człowieka dla wszystkich”.

z jednej strony specjalne numery renomowanych czasopism dotyczących praw człowieka, jak np. „International Journal of Human Rights”¹⁴, z drugiej zaś prawa człowieka czy wręcz socjologię tych praw czyni się przedmiotem całych numerów prestiżowych czasopism socjologicznych, jak np. wydawanego przez British Sociological Association „Sociology”¹⁵.

Podobnie jak wymienione wyżej specjalne numery „International Journal of Human Rights” i „Sociology”, również ten tom nie jest, bo być nie mógł, choćby względnie całościowym oglądem tytułowej problematyki. Traktować go raczej należy jako ilustrację mniej lub bardziej socjologicznie zorientowanych przedsięwzięć badawczych poszczególnych autorów – w ogromnej większości akademickich prawników i socjologów oraz ich przekonania o wadze perspektywy socjologicznej dla badań nad prawami człowieka i wagi problematyki praw człowieka dla socjologii.

*Dr hab. Krzysztof Motyka, prof. KUL
Katedra Socjologii Prawa i Moralności*

D.L. BRUNSMAN, K.E. IYALL SMITH, B.K. GRAN, *Introduction: Sociology and Human Rights. Resituating the Discipline*, w: D.L. BRUNSMAN, K.E. IYALL SMITH, B.K. GRAN (ed.), *The Handbook of Sociology and Human Rights*, Boulder, London: Paradigm Publishers 2013, s. 3.

¹⁴ *Sociology of Human Rights: New Engagements*, „International Journal of Human Rights” 14(2010), nr 6; *New Directions in the Sociology of Human Rights*, „International Journal of Human Rights” 16(2012), nr 8.

¹⁵ *The Sociology of Human Rights*, „Sociology” 46(2012), nr 5.